

POSTANOWIENIE

Dnia 4 października 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Zawistowski (przewodniczący)

SSN Grzegorz Misiurek (sprawozdawca)

SSN Karol Weitz

w sprawie z powództwa D. spółki jawnej w G.
przeciwko Gminie Miasta Gdynia
o nakazanie złożenia oświadczenia woli,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 4 października 2022 r.,
na skutek zagadnienia prawnego
przedstawionego przez Sąd Apelacyjny w Gdańsku
postanowieniem z dnia 21 lutego 2022 r., sygn. akt V ACa 646/21,

"Czy roszczenie, o którym mowa w art. 36 ust. 1 pkt 2 Ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym ma charakter zbywalny w drodze cesji?"

odmawia podjęcia uchwały.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Gdańsku wyrokiem z 16 lipca 2021 r. zobowiązał pozwaną Gminę Miasta Gdynia aby złożyła oświadczenie woli o wykupieniu od powódki D. spółki jawnej w Gdańsku nieruchomości obejmujące działki nr [...] i nr [...]1, dla których Sąd Rejonowy w Gdyni prowadzi księgi wieczyste oznaczone odpowiednio numerami [...] oraz [...]1 za cenę 3 247 000,00 zł, przyjmując za podstawę rozstrzygnięcia następujące ustalenia i wnioski.

L. D. 18 maja 2010 r. zawarła z powódką umowę przedwstępną sprzedaży nieruchomości obejmujących działki nr [...]2 (obecnie nr [...]1) oraz nr [...]3 (obecnie nr [...]). Aktem notarialnym z 12 kwietnia 2011 r., modyfikującym umowę przedwstępną, L. D. – będąca właścicielką opisanych nieruchomości - oświadczyła, że przenosi na powódkę roszczenia wynikające z art. 36 ust. 1 pkt 1 i 2 oraz art. 36 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jedn.: Dz. U. z 2021 r., poz. 741 ze zm.; dalej: „u.p.z.p.”), dotyczące m.in. działki nr 684. Powódka ostatecznie nabyła własność tej działki w dniu 21 lutego 2012 r. Uchwałą Rady Miasta Gdyni z 22 grudnia 2010 r. nr III/30/10 uchwalono miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części dzielnic P. i O. w G., na których obszarze położone są nieruchomości objęte sporem. Plan ten wszedł w życie z dniem 21 marca 2011 r. i obowiązuje do chwili obecnej.

Sąd Okręgowy uznał, że powodowej spółce przysługuje legitymacja czynna w zakresie roszczenia przewidzianego w art. 36 ust. 1 pkt 2 u.p.z.p. w odniesieniu do działki nr [...]3 (obecnie [...]). Roszczenie to powstało w związku z uchwaleniem w 2010 r. planu zagospodarowania przestrzennego. Przysługiwało pierwotnie L. D., która przeniosła je skutecznie na powódkę umową cesji z 12 kwietnia 2011 r. Ani z istoty tego roszczenia, ani z przepisów ustawy nie wynika zakaz jego zbywania.

W apelacji od wyroku Sądu Okręgowego pozwana, powołując się na zarzut naruszenia art. 36 ust. 1 u.p.z.p., podważała legitymację czynną powódki. Wskazała, że legitymowanymi do dochodzenia roszczeń określonych w tym przepisie są jedynie właściciele albo użytkownicy wieczystości nieruchomości, dotknięci skutkami zmian w planowaniu przestrzennym, a więc osoby, którym przysługiwały wymienione prawa do nieruchomości w chwili wejścia w życie nowego lub zmienionego planu miejscowego. Cesja tych wierzytelności jest zatem niedopuszczalna.

Przy rozpoznawaniu apelacji powódki Sąd Apelacyjny powziął wątpliwości, którym dał wyraz w zagadnieniu prawnym przedstawionym Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia na podstawie art. 390 § 1 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 390 § 1 zdanie pierwsze k.p.c., jeżeli przy rozpoznawaniu apelacji powstanie zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, sąd może przedstawić je do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu, odraczając rozpoznanie sprawy.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, zgodnie z którym podjęcie uchwały rozstrzygającej zagadnienie prawne stanowi - ze względu na jej wiążący charakter (art. 390 § 2 k.p.c.) - wyjątek od zasady samodzielnego rozstrzygania sprawy przez sąd właściwy. Z tego względu wskazuje się na potrzebę ścisłej wykładni przesłanek stosowania art. 390 k.p.c. (zob.m.in. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 30 marca 1999 r., III CZP 62/98, OSNC 1999, Nr 10, poz. 166 oraz postanowienia Sądu Najwyższego: z 19 listopada 2008 r., III CZP 21/08, nie publ.; z 29 października 2009 r., III CZP 79/09, nie publ. i z 12 stycznia 2010 r., III CZP 106/09, nie publ.). Podkreśla się przy tym, że przedmiotem zagadnienia prawnego może być jedynie taka poważna wątpliwość prawna, której wyjaśnienie w formie uchwały jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy przez sąd drugiej instancji. Sąd ten powinien zatem szczegółowo wyjaśnić, na czym polegają jego wątpliwości i dlaczego uważa je za poważne; obowiązany jest również wykazać, że wątpliwości te pozostają w związku przyczynowym z rozstrzygnięciem środka odwoławczego.

Przytoczone w tym zakresie argumenty podlegają rozważeniu przez Sąd Najwyższy, który w pierwszej kolejności bada, czy spełnione zostały warunki do podjęcia uchwały (por.m.in. uzasadnienia postanowień Sądu Najwyższego: z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, nie publ.; z dnia 30 maja 2003 r., III CZP 30/03, nie publ.; z 14 listopada 2006 r., III CZP 84/06, nie publ.; z 20 listopada 2009 r., III CZP 90/09, nie publ. i z 22 października 2010 r., III CZP 80/10, nie publ.). Wykładni przepisów prawnych leżących u podłoża wątpliwości ujętych w zagadnieniu prawnym i oceny jej znaczenia dla rozpoznawania środka odwoławczego, powinien dokonać w pierwszej kolejności sąd przedstawiający zagadnienie prawne. W przeciwnym razie, skutkiem rozstrzygnięcia przedstawionego zagadnienia prawnego przez Sąd Najwyższy byłoby narzucenie sądowi drugiej instancji wykładni określonych przepisów, co do których sąd ten nie wyraził żadnego stanowiska, co prowadziłoby do nieuzasadnionego rozszerzenia wyłomu, jaką

instytucja pytań prawnych czyni w odniesieniu do zasady podlegania sędziom tylko Konstytucji i ustawom. Instytucja zagadnień prawnych nie może być wykorzystywana do przerwania na Sąd Najwyższy decyzji jurysdykcyjnej obciążającej sąd orzekający. Warunki takie nie zostają spełnione, jeżeli przedstawione zagadnienie prawne w istocie nie odzwierciedla poważnych wątpliwości a jego rozstrzygnięcie ma jedynie legitymizować pogląd sądu drugiej instancji.

Przedstawione Sądowi Najwyższemu zagadnienie prawne dotyczyło dopuszczalności cesji roszczeń przewidzianych w art. 36 ust. 1 pkt 1 i 2 u.p.z.p. Stosownie do tych unormowań, jeżeli w związku z uchwaleniem planu miejscowego albo jego zmianą korzystanie z nieruchomości lub jej części w dotychczasowy sposób stało się niemożliwe lub istotnie ograniczone, właściciel albo użytkownik wieczysty nieruchomości może żądać od gminy odszkodowania albo wykupienia nieruchomości lub jej części. Sąd Apelacyjny zauważył, że w dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego kwestia zbywalności tych roszczeń nie była wprost podejmowana, pojawiły się natomiast wypowiedzi dotyczące legitymacji do ich dochodzenia. W wyroku z 6 października 2016 r., IV CSK 788/15 (nie publ.) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że odszkodowania przewidzianego w art. 36 ust. 1 pkt 1 u.p.z.p. może skutecznie dochodzić właściciel lub użytkownik wieczysty nieruchomości mający taki status zarówno w chwili wejścia w życie nowego lub zmienionego planu miejscowego, jak i w chwili wytoczenia powództwa oraz zamknięcia rozprawy poprzedzającej wydanie wyroku przez sąd drugiej instancji. Przemawiają za tym względy systemowe, w szczególności zaś reguła, zgodnie z którą do wykładni nieróżniących się pod względem językowym pojęć funkcjonujących w ramach jednego przepisu powinny być stosowane te same kryteria wykładni i podobna ochrona byłego właściciela albo użytkownika wieczystego przed negatywnymi skutkami zmian planistycznych. Do wytoczenia powództwa na podstawie art. 36 ust. 3 u.p.z.p. legitymowany jest były właściciel albo wieczysty użytkownik, który w określonych warunkach zbył nieruchomość i przed dokonaniem tej czynności nie skorzystał z uprawnień przewidzianych w art. 36 ust. 1 i 2 u.p.z.p. Przy takiej wykładni art. 36 ust. 1 – 4 u.p.z.p. określone nimi uprawnienia przedstawiają się jako spójne i zrównoważone pod względem

wynikających z nich uprawnień oraz obciążeń powstających dla właściciela albo wieczystego użytkownika w następstwie zmian planistycznych.

Sąd Apelacyjny - powołując się na przytoczony pogląd, znajdujący odzwierciedlenie również w wyroku Sadu Najwyższego z 9 marca 2016 r., II CSK 411/15 (nie publ.) – wskazał, że zaprezentowana w nim wykładnia systemowa i funkcjonalna przemawia za uznaniem, że warunkiem skuteczności powództwa dochodzonego na podstawie art. 36 ust. 1 pkt 2 u.p.z.p. jest posiadanie statusu właściciela albo wieczystego użytkownika wieczystego zarówno w dniu wejścia w życie zmian planistycznych, jak i w dniu wytoczenia powództwa oraz utrzymanie go w chwili zamknięcia rozprawy poprzedzającej wydanie wyroku przez sąd drugiej instancji. Cesja roszczenia wynikającego z tego przepisu sprzeciwiałaby się właściwości zobowiązania. Właściciel lub użytkownik wieczysty, który nie zrealizował tego roszczenia przed zbyciem nieruchomości mógłby zatem dochodzić jedynie odszkodowania na podstawie art. 36 ust. 3 u.p.z.p.

Z przytoczonych argumentów wynika, że Sąd Apelacyjny w istocie nie miał poważnych wątpliwości co do sposobu rozstrzygnięcia kwestii objętej pytaniem prawnym. Przeciwnie, wskazują one na przekonanie Sądu Apelacyjnego o niedopuszczalności cesji roszczenia będącego przedmiotem postępowania w sprawie niniejszej. Okoliczność ta, niezależnie od trafności powyższego przekonania, wyklucza możliwość podjęcia uchwały rozstrzygającej przedstawione zagadnienie prawne. Uchwała nie może bowiem usuwać wątpliwości, których sąd drugiej instancji w rzeczywistości nie ma a oczekuje jedynie wsparcia dla swojego jednoznacznie wyartykułowanego stanowiska co do wykładni stosowanych przepisów prawa.

Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił podjęcia uchwały.